

28.11.1985

150
106

Azizim Günvar Otmanbölük Bey,

Galiba biraz geciktim, kusura bakmayın. Fakat bütün gayretlerime rağmen daha erken gönderemedim. Özellikle "renkli malzeme" temini vakit aldı. Resimleri evde, eşime çektirmek zorunda kaldım. Ümit ederim ki fazla "amatörce" görünmez ve işinize az çok yarar. Ben sizden sadece, kullanmadıklarınızı ya bana göndermenizi, ya da bana verilmek üzere Ziyad Ebüzziya'ye vermenizi istirham edeceğim.

Yazıya gelince ,daktilo makinesinin bozukluğu dolayısıyla, istediğim gibi temiz ve hatasız olamadı. Satır başlarına da -acele yüzünden-riayet edemedim. Sayfayı nasıl düzenleyeceğinizi de bilmediğim için, yazı belki de biraz uzun oldu. Fakat nihayet ,bir konuşma şeklinde olacaksa yazıyı sorulu ve cevaplı bir hale getirmeyi siz nasıl olsa benden daha iyi başarabilirsiniz.

Bu arada bir de büyük bir istirhamım var:yazıyı gözden geçirirken bazı noktalarda tereddüde düştüm. Meselâ vaktiyle aynı gazetede çalıştığımız Nezih Demirkent "şaka yollu" serzenişte bulunmama itiraz eder misiniz? Alçak gönüllülüğü bir yana bırakıp habercilikteki iki başarıyı abartmamı -bizzat benim gibi- yadırgar mısınız? Samimi olarak söylüyorum: kırmızı kalemle işaret ettiğim bu kısımları tasvip etmiyorsanız, lütfen atın, ya da istediğiniz gibi değiştirin. (Yalnız ,yazının sonunda, Altemur Kılıç'a "kulakları çınlasın" diye attığım taş dokunmayın, hem onu hem de onu yakından tanıyan birçok dostlarını çok eğlendirecek!) Mektuba son verirken, buraca bir arzunuz varsa hiç çekinmeden yazmanızı istirham ederim.

Istanbul'a gelişim sırasında sizi şahsen tanıma fırsatını bulmak ümidiyle, şimdilik iyi günler ve işlerinizde başarılar diler, gözlerinizden öperim.

Fuad Emircan'ın, Günvar Otmanbölük'ün hazırlamak istediği bir esere verdiği hatırat misali bazı yazılar ile hayat hikayesi.

Hal Tercümesi:

1910 yılında Kafkasya'da doğdu Galatasaray'dan sonra Paris'de Siyasal Bilgiler, Berlin'de Hukuk okudum

Gazeteciliğe ,1934 yılı sonlarında "Zaman" gazetesinde başladım. Sonra da "Gece Postası", "Son Telgraf", "Son Posta", ve "Haber" gazetelerinde muhabir ve röportajcı, "Cumhuriyet" gazetesi ile "Türk Spor" dergisinde de spor yazarı olarak çalıştım. "Tasvir-Efkâr" gazetesinde İstihbarat Müdürü ve Yazışmaları Müdürü görevlerinde bulunduktan sonra, ikinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'da bu gazetenin harp muhabiri olarak görev yaptım ve Manş Denizi'nden Kafkaslara kadar uzayan tüm cepheleri dolayan tek Türk gazetecisi oldum.

Savaşın sonra "Tasvir" gazetesi ve Türk Haberler Ajansı'nın Batı-Avrupa muhabirliğinde bulundum. 1950 yılında da İstanbul'a dönerek Türk Haberler Ajansı Yazışmaları Müdürü sıfatıyla çalıştım, aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin Türkiye muhabirliğini yaptım. Daha sonra "Son Saat" ve "Türk Sesi" gazetelerinde siyasi yazılar yazdım. 1955 yılında Bonn Büyükelçiliği Basın Ataşeliği'ne, 1960 yılında ise Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdür Yardımcılığı'na atandım.

1962-1975 yılları arasında "Deutsche Welle" ("Almanyanın Sesi") radyosunun Türkçe yayınlarını - yayın konusunda tam yetkiye sahip olma koşuluyla - yönettim; aynı zamanda THA ile "Hür Vatan", "Hürriyet" ve "Yeni Gazete" ye yazılar yazdım, yorumlar yaptım. Daha sonra "Meydan" dergisinde de birçok yazılarım çıktı. Bu arada Alman gazeteleri de Türkiye ile ilgili yazılarıma yer verdi. Öte yandan, Alman Televizyonlarında en çok seyredilen ve güncel politik konuları ele alan "Internationale Frühschoppen" adlı haftalık "Açık Oturum"lara da uzun süre en çok katılan Türk gazetecisi oldum. Yine aynı sıralarda Türkiye konusunda birkaç konferans verdi.

Bu suretle 50 yıl önce "Babıâli" de başlayan meslek hayatımı Türk gazetecisi olarak Almanya'da da sürdürdüm.

-Şimdi ne yaptığım ve nelerle meşgul olduğum sorusuna gelince:

Ünlü bir Fransız gazetecisi, "Figaro" nun -adını hatırlayamadım- kurucularından biri, gazetecilik mesleği hakkında şöyle demişti:

"Dünyada iki meslek var ki, bunlara girdinizi bir daha çıkamaz ve vaz geçemezsiniz. Bunlardan biri gazetecilik, diğeri ise fah.."

(Hayır ,ben tekrarlayamayacağım!)

Ben de bu gazetecilik alışkanlığından kurtulamadığım için Ankara'daki bir gazeteye yazı yazıyorum. Öte yandan ,iç ve Dış Basında yarım yüzyıllı aşkın bir zaman boyunca yaptığım gözlemleri ve bunlara dayanarak edindiğim tecrübeleri anlatan bir kitabı, tabii ömrüm vefa ederse, tamamlamak en büyük emelimdir.

-Dünkü ve bugünkü Türk Basını arasındaki fark

Mesleğe girdiğim otuzlu yılların ilk yarısındaki Türk gazeteciliği ile bugünkü arasında elbette ki büyük farklar var. Bu gerçek

hakında şimdiye kadar çok şey söylenmiş, çok şey yazılmıştır. Ben sadece, bugünkü basınımızın üstünlüğünü özellikle teknik gelişmede ve gazetelerin ^{Etleri} sağlanan sosyal güvenlikte gördüğümü belirtmekle yetinmek istiyorum.

Ben "Zaman" gazetesine 15 Lira aylıkla girmiştim; 30 Lira aylığı ancak birkaç ay sonra aldığı ^{başlık} ~~başlık~~ başlamıştım. Daha sonra (1938),

"Haber" gazetesinde bir tefrika romanım, çeşitli tercümelemler (bu arada "Pardayan" cilt cilt "Pardayan" tercümesi) ve röportajlarım karşılığında aldığım para ayda 180 Lirayı bulunca,, gazete sahibi, sonraki yakın dostum Rasim Uş beni çağırması ve "ben sana bu genç yaşında bu kadar para verirsem, sende daha yaşlı ve tecrübeli arkadaşlar ne derler" gerekçesiyle "sütun başına" aldığım paralarda bir hayli kısıntı yapmıştı. Sırası gelmişken şu enteresan hususu da belirteyim: "Haber" gazetesinde sütunlar, uzunluğu belli bir iple ölçülür ve sabit aylık dışındaki ücretler bu ölçüye göre ödenirdi. ~~Başlık~~ Belirli bir ustalık ve titizlik isteyen bu uygulama sırasında, patron tarafı sütundaki resim ve ara başlıklarının ölçü dışında kalması için, ipi, parmaklarının tüm hassasiyetiyle idare ederken, öbür taraf, yani parayı alacak gazeteci, gözünü dört açar, sütunlar üzerinde koşan ipin o esnada bir kaç satırı "güne getirmemesi"ne dikkat ederdi.

Fakat maddî sebeplerden asla şikâyetçi olmadım. "Zaman" gazetesi benim için gazeteciliğin "ilk okul"u idi. Gazetecilikteki idealizmin ne olduğunu ben Merhum Velit Ebüzziya'da gördüm. Kendisi "kolay" bir patron" değildi. Fakat gazetecilik mesleğind doğruluk ve dürüstlüğü, inandığımız şeyleri yazmamayı, haberleri tahrif etmeden ve hat ta "süslemeden" nakletmeyi bize o öğretmişti. Velit Bey, kendisi sigara ve arasına içki bile içtiği halde, "halka tütüne ve içkiye teşvik etmemek" inancıyla tek el ilânlarını reddetmiş ve gazetenin malî durumu bundan zarar gördüğü hallerde de inancına sadık kalmıştır.

Ben meslekteki hemen her şeyimi gazetecilikte ilk adımlarımı attığım "Zaman", çok ilgi çekici ~~xxxx~~ bir çevre içinde çalışma fırsatını bulduğum "Haber" ve bana büyük tecrübeler edinme imkânını sağlayan "Tasviri Efkâr" gazetelerine borçluyum.

"Haber" gazetesinde Nurullah Ataç, Vala Nurettin, Nazım Hikmet, Nizamettin Nizamettin Nazif gibi devrin ünlü "kalem erbabı" ile aylarca aynı odada çalıştık, söyleştik, tartıştık ve hatta bazen de çatıştık. (O büyük adadan arta kalan, ne yazık ki, sadece ben oldum.)

"Tasviri Efkâr" da, gazetenin sahibi, en eski dostum Ziyad Ebüzziya, Peyami Safa, Cihat Baban, Feridun Kantemir, Muharrem Feyzi ve şimdi adları aklıma gelmeyen ve bazıları bu dünyadan

göçmüş olan tanınmış gazeteci, yazar ve bilim adamlarıyla büyük bir dayanışma ve içten bir arkadaşlık havası içinde çalıştık. Bu iki gazetede elde ettiğim tecrübelerin büyük değerini, ben sonraları, dışarıdaki basın ve yayın faaliyetlerim sırasında daha iyi anlayabildim. Ve şuna inandım ki, o zamanki birkaç büyük gazetemiz -teknik değil- ama- fikrî seviyede ve ciddiyeti bakımından, Avrupa'daki benzerlerinden hiç de aşağı kalitede değildi.

Meslek hayatımda başımdan geçen olaylara ve anekdotlara gelince:
Elbette ki 50 yılı aşan meslek hayatım sırasında, gerek "Baba Ali" de gerekse dış ülkelerde çeşitli olayların -yeni deneyimlerle- hem "öznesi" hem de "nesnesi" oldum. İsterseniz birincisinden başlayalım. Anlatacağım olay, Atatürk'le ilgili ve artık tarih kitaplarına da intikal etmiş olduğu için, iyi bilinen bir belgenin hikâyesidir. Olayın bilinmeyen yanı ise bu belgenin ortaya nasıl çıktığıdır. Bunu da ilk kez şimdi siz öğreneceksiniz.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra, henüz ısgal statüsü altındaki Almanya'ya giriş müsaadesi alarak Frankfurt kentine gelen ilk Türkler arasında Atatürk'ün yakın mesai arkadaşlarından ve o devrin ünlülerinden Kılıç Ali Bey de (gazeteci, yazar ve ...diplomat Altınur Kılıç'ın babası) vardı. Bu yakın aile dostumuzla hergün görüşüyor, ondan Atatürk'ün kişiliği ve çeşitli konularda düşünceleri hakkında o zamana kadar duymadığım hususları büyük bir heyecanla dinliyordum. Sohbetlere, arada sırada, Devletimizin iki temsilcisi, iki hariciyecimiz de katılırdı: Dışişleri Bakanlığı'mızın en kültürlü ve üstelik en iyi dil bilen elemanlarından Başkonsolos Orhan Günden ve-sonraları Dışişleri ve Savunma Bakanı olan-Yardımcı Konsolos Halûk Bayülken.

Merhum Kılıç Ali Bey bana bir gün, Atatürk ile Amerikan Generali Mc Arthur arasında yapılan, fakat ayrıntıları ~~makxxxxx~~ -dış politik nedenlerle- şimdiye kadar gizli tutulan önemli bir görüşmeden ~~başkasının ve başbaşa yapılan bu görüşmeden kıtaca~~ ~~tercümanlığı~~ ~~Orhan Günden'in~~ söz ettiği ve başbaşa yapılan bu görüşmede Orhan Günden'in tercüman olarak hazır bulunduğunu söyledi. O andan itibaren uykularım kaçmış, bu tarihi görüşmeyi her ne pahasına olursa olsun, ele geçirmeyi kafama koymuştum. Nitekim, uzun çabalar ve özellikle Kılıç Ali Bey'in desteği ile Başkonsolos Orhan Günden'in hayret uyandıran hafızası ve bulduğu eski zabıtlar sayesinde, tarih görüşme metin haline getirildi ve bir kez daha kontrolden geçirildi. Belge, Atatürk'ün 2. Dünya Savaşı'nın sadece nasıl başlayacağını değil, nasıl sonuçlanacağını ve dünya politikasının nasıl gelişeceğini,

kehanete varan bir kesinlikle önceden gördüğünü, ~~bu~~ açıkça ortaya koyuyordu. Bu tarihî belgeyi Londra'da "The Caucasus" adlı siyasi dergiyi çıkararak İngiliz gazetecisini göstermiştim. O sırada Amerika'da Başkanlık seçimlerine adaylığını koyan General Mc Arthur'a göstermek üzere İngilizce çevirme izni istedi. Metnin açıklanmaması konusunda garanti olarak razı oldum. Üç hafta sonra Paris'de bulduğumuz İngiliz gazetecisi, Mc Arthur'un da unutmadığı ve gerçekleri olduğu gibi yansıttığını doğruladığı metni satın almak istedi. Uzun tereddütlerden sonra, belgenin daha geniş yankılar uyandırabileceğini düşündüm ve Türk basını ile aynı günde açıklama koşuluyla teklifi kabul ettim. ~~Kısa Kararımda, Türk Basınına "Türkleri" ve "Türkleri" konusunda yabancılar tarafından yayınlanan bir yazıda~~ 8 Kasım 1951 tarihinde İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'daki bütün gündelik gazetelerin manşetlerinde yer alan bu tarihî belge, daha sonra çeşitli dergiler ve tarih kitaplarında da yayınlanmış, Atatürk'ün 100. yıldönümü münasebetiyle de ~~başka~~ birçok dillere çevrilmiştir.

Söz konusu tarihî belge gibi, yine tüm Türk gazetelerinin manşetlerinde yer alan Stalin'in ölümü hakkındaki -5.3.1953 tarihli- THA haberi de -uykusuz bir geceden sonra - benden çıkmıştı. Bunlar, Cumhuriyet Devri Basını'nda, hiç değilse son yarım ~~çeyrek yüzyıldaki~~ yüzyılın haberliliğinde birer "rekor" sayılabilir. Bizim zamanımızda şu veya bu "basın dalında" ödül dağıtılmadığı için, o sıralarda tırmandığım "dalda" beni kimse görmedi. Bunu tabii gördüm. Fakat ne yalan söyleyeyim: bana en çok dokunan, genç arkadaşım Nezih Demirkent'in bile, ~~50~~ meslek hayatlarında 50 yılı doldurmuş ~~bir~~ gazetecileri kutlarken, beni görmemesi ve hatırlamaması oldu.

Fakat, şimdi isterseniz, unutulmuş yaşlı bir gazetecinin hassasiyeti içinde ifade ettiğim bu abartmalı alinganlığı bir yana bırakalım ve konuşmamızı bir anekdotla kapayalım.

Olay yeri yine Almanya. Yıl 1946. İngiliz İşgal Kuvvetleri Karargâhı'nda -seyahat kolaylıkları için bana şeklen verilen "Lt. Col" (Yarbay!) rütbesiyle akredite bir gazeteci olarak, harabeler ve sefalet içerisinde Almanya'yı dolaşıyorum. Majesteleri İngiliz Kraliçesi'nin "Yarbayından" enteresan haber ve yorumlar bekliyor "Tasvir" gazetesi. Şimdi Münih'teyim, mevsimlerden sonbahar. Amerikan Basın Merkezi'nde bana oda hazırlanıncaya kadar iki, yani iki, üç gün, bir pansiyonda kalacağım.

Önce Münih istasyonuna uğradım; gelenleri, gidenleri görmek, enteresan

~~tiplerinin hareketlerini seyrederek izlenimler edinmek daima~~
tiplerin hareketlerini seyrederek izlenimler edinmek daima ~~en~~
oyalayıcı bir meşguliyettir; hele ne yapacağını, benim gibi, henüz
bilmeyenler için. Alman sokaklarında olduğu gibi, istasyonda da
insanların büyük çoğunluğunu tabii kadınlar, çocuklar ve yaşlı
erkekler oluşturuyor. Genç erkekler ise ya cephelerde can vermiş,
ya da dört müttefik ülkenin esir kamplarındadır. Tren tarifelerine
göz atarken, yanıma gencecik, güzel bir kız yanıştı; aceba tarife
dışında Hamburg'a başka tirenlerin gidip gitmediğini sordu. Gitmediği
anlaşıncaya da ağlamağa başladı, sabaha kadar nerede kalıp, nerede
ısınacak bir köşe bulabileceğini bilmediğini söyledi. Türk kalbi
bu kadar acıya dayanabilir mi? Bende kalabileceğini söyledim.
Terbiyeli, namuslu bir kız olduğu anlaşılıyordu; nitelik "imkânı
yok, geceyi genç bir erkeğin evinde nasıl geçiririm" diye direndi.
Odama yataktan başka bir de kanapem bulunduğunu, rahat rahat yata-
bileceğini söyledim. Çok utanıyor sıkılıyordu amma, nihayet ikna
edebildim. Büyük ve ağır bir valizi vardı. Bir aralık Amerikan Basın
Merkezi'ne telefon edip araba isteyecektim. Fakat düşündüm: kızı
eve götürdüğümü duyarlarsa, benim ~~hakikaten~~ güzel niyetlerimi anla-
mayıp, bundan kötü bir mana çıkarabilirlerdi. "Kızla mülakat yapa-
cağım" desem inanmazlar. Ağır valizi kaptığım gibi yola koyulduk ve
birkaç molada pansiyona vardık. Odaya girince -sözünü ettiğim
kanapenin mevcut olmadığını gördü, bana çok kızdı. Uzun tartışmalardan
sonra bir anlaşmaya vardık: ~~ben~~ valiz taşıyıp yorulduğum için
önce ben yatakta yatacak o da geniş koltukta uyumağa çalışacak.
Gece yarısından sonra da ben onu uyandıracak ve yer değiştireceğiz.
Kızcağız çok üşümüştü, sıkılarak "acaba bir kadeh içkiniz bulunur
mu?" diye sordu. Bulunmaz olur mu? Amerikan Askeri Mağazaları (A.M.)
sağolsun. ~~Dolaptan~~ Dolaptan içkiler çıktı... bir kadeh, bir kadeh
daha ve ... galiba bir hayli kadeh daha! Sonra o, koltuğa ben de
yatağa uzandık.
Sözü uzatmayalım: öyleyin müthiş bir baş ağrısı ile uyanarak etrafıma
bakındım; ortada ne kız ne de valiz vardı. Valizin içinden çıkan
ağır tuğlaların yerini ise benim ~~başına giymiş sigara~~, para cüzdanım,
~~hatta sigaraların~~ karton karton sigaralarım ve -en kötüsü, bütün
giyim eşyaları almıştı. Dolapta sadece eski bir pantolon kalmıştı;
buna da şükrettim. Allah göstermesin onu da alıp gitse idi majesteleri
İngiliz Kraliçesi'nin "Yarbayı" ve "Tasvir Gazetesinin Batı-Avrupa
muhabiri ne halt ederdi? ~~Ne~~
Her ne olursa olsun: ben "insanlığımı" ~~göstereceğimi~~ göstermek istedim, o güzel Alman kız ister anlamış, isterse anlamamış
olsun (bu arada dostum Altemur Kılıç'ın da kulakları çınlasın!)